

Magdalena Jakubowska

Zalecenia do pracy z dzieckiem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkole i w domu

Nauczyciel zwykle jest pierwszą osobą, która dostrzega problemy szkolne dziecka. W przypadku zaobserwowania przez nauczyciela pewnych symptomów sugerujących występowanie specyficznych trudności w uczeniu się języka obcego, powinien on powiadomić o tym jego rodziców i udzielić informacji o konieczności zgłoszenia się do poradni psychologiczno-pedagogicznej w celu przeprowadzenia badań. Właściwie już od tego momentu powinien on współpracować z rodzicami dziecka, a po uzyskaniu specjalistycznej opinii zawierającej wskazania terapeutyczne oraz zakres postępowania wychowawczego – skonstruować indywidualny program nauczania.

Nie oznacza to jednak, że tylko nauczyciel może dostrzec pewne symptomy specyficznych trudności w uczeniu się. „Rodzice powinni bacznie obserwować dziecko. (...) Pierwsze objawy ryzyka dysleksji powinien oczywiście dostrzec rodzic i swoje spostrzeżenia oraz obawy zgłosić lekarzowi pediatrze, konsultującemu dziecko (...)”¹.

Podobnie, jak w przypadku diagnozowania dziecka, równie ważna jest współpraca rodziców dziecka z nauczycielem-terapeutą. To od rodziców właśnie zależy, czy dziecko jest objęte terapią (wymagana jest zgoda rodziców) i w jakim zakresie. Od wsparcia ze strony rodziców zależy bardzo wiele, również efekty terapii i postępy dziecka w nauce języka obcego. Jeśli rodzice chcą uzyskać wyraźne efekty terapii pedagogicznej i wspomóc dziecko w walce z trudnościami w uczeniu się języka niemieckiego – pracują z dzieckiem w domu, wspierają jego wysiłki, stosują wzmocnienia pozytywne i cieszą się z każdego sukcesu dziecka.

Aby efektywnie pomóc dziecku rodzice powinni zgłosić się do nauczyciela, który pomoże dobrać odpowiednie sposoby pracy z dzieckiem. Nauczyciel jest osobą, która potrafi wyjaśnić rodzicom przyczyny niepowodzeń w nauce i podjąć razem z nimi odpowiednie ćwiczenia korekcyjno-kompensacyjne.

Nauczyciel języka obcego powinien nie tylko wspierać rodziców w walce z trudnościami dziecka w uczeniu się, ale także odpowiednio postępować z dzieckiem na lekcjach. Na pewno nie można dziecka narażać na śmiechy kolegów i krytykować głośno przez porównywanie z dziećmi dobrze czytającymi i piszącymi. Należy z dzieckiem dyslektycznym postępować łagodnie i stosować indywidualizację form i metod nauczania. Ma to szczególne znaczenie w chwili, gdy dziecko rozpocznie zajęcia korekcyjno-

¹ W. Brejnak, *op.cit.*, s. 109.

kompensacyjne. Nauczyciel języka niemieckiego powinien czynnie uczestniczyć w procesie terapeutycznym, jemu bowiem najłatwiej jest dostrzec choćby minimalny postęp w umiejętnościach dziecka.

Nauczyciele, obok rodziców (opiekunów) i specjalistów z poradni psychologiczno-pedagogicznych stanowią niezwykle ważny element w systemie pomocy terapeutycznej dla uczniów dyslektycznych. Analizując problemy ucznia, w oparciu o specjalistyczną opinię, powinien on skonstruować indywidualny program nauczania dla ucznia, wzbogacony o dodatkowe ćwiczenia korekcyjno-kompensacyjne. Program ten jest później realizowany zarówno w szkole, jak i w domu pod kierunkiem odpowiedzialnych i rozsądnych rodziców, świadomych problemów, z jakimi boryka się dziecko. Nauczyciel i rodzice mogą wówczas śledzić postępy dziecka, dokonywać ich weryfikacji, wymieniać doświadczenia dotyczące metod pracy i wspólnie poszukiwać rozwiązań podnoszących motywację dziecka do pracy.

Niestety nasze doświadczenia jako nauczycieli w szkołach o podstawowym, gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym poziomie nauczania dowodzą, że niewielu nauczycieli posiada niezbędną wiedzę. Wśród nauczycieli najmniejszą wiedzę na temat dysleksji posiadają właśnie nauczyciele języków obcych. Można więc zaryzykować stwierdzenie, że nie stosują oni także zasad postępowania z dzieckiem mającym trudności w uczeniu się.

Na nauczyciela spoczywa ogromna odpowiedzialność w przezwyciężaniu specyficznych trudności w uczeniu się języka niemieckiego. Odpowiedzialność ta spoczywa również na rodzicach, którzy winni być aktywnymi uczestnikami procesu terapeutycznego. Nawet najlepiej prowadzona terapia pedagogiczna nie da pożądanych efektów, jeśli rodzice nie będą przekonani o jej skuteczności i nie będą systematycznie pracować z dzieckiem w domu. Systematyczność i cierpliwość rodziców jest bowiem bardzo istotnym czynnikiem w przezwyciężaniu trudności w nauce dziecka.

Rodzicom dzieci ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się często towarzyszą obawy i lęk przed pobytem dzieci w szkole. Często towarzyszą im negatywne uczucia: rozczarowanie, zagubienie, poczucie bezradności, czują się urażeni wobec innych osób. Należy zatem wspomóc rodziców w przezwyciężeniu tych uczuć i przekonać do współpracy z terapeutą².

„Podstawowym obowiązkiem rodzica dziecka dyslektycznego jest współpracować z terapeutą na zasadzie wzajemnej życzliwości, poszanowania i zaufania”³. Pracując z dzieckiem w domu:

2 M. Selikowitz, *Dysleksja*, s. 45-46.

3 E. Janion, *Udział rodziców w przezwyciężaniu specyficznych trudności dziecka w czytaniu i pisaniu*, w: *W kręgu specyficznych trudności w uczeniu się czytania i pisania*, Zielona Góra 2005, s. 147.

- rodzice powinni mieć poczucie, że są kontynuatorami rozpoczętej przez specjalistę pracy;
- rodzice muszą zrozumieć istotę trudności dziecka w nauce i ich przyczynę;
- wskazane jest, aby przed rozpoczęciem pracy z dzieckiem rodzice omówili z terapeutą plan pracy z dzieckiem;
- rodzice powinni podnosić sprawność i efektywność swych działań m.in. poprzez: wyjaśnienia ze strony terapeuty dotyczące ćwiczeń, odpowiednie przygotowanie do zajęć, ustalenie ich częstotliwości, miejsca i czasu trwania, ustawiczny kontakt z terapeutą;
- muszą stale motywować i wspierać dziecko w zmaganiach z trudnościami,
- rodzice powinni prezentować prawidłowe postawy rodzicielskie – niewłaściwa jest nadopiekuńczość i wyręczanie dziecka lub zwalnianie z obowiązków szkolnych;
- rodzice zobowiązani są do szukania dla dziecka pomocy, muszą mieć świadomość znaczenia podejmowanych czy też zaniedbywanych przez nich działań;
- rodzice dziecka mającego specyficzne trudności w uczeniu się muszą być przygotowani na wiele nieprzewidzianych sytuacji, reakcji zachowań;
- powinni być zawsze pomocni swemu dziecku, akceptować go i darzyć miłością, mimo napotykanym problemów⁴.

Doskonałym drogowskazem postępowania z dzieckiem w domu jest *Dekalog dla rodziców dzieci z dysleksją*:

NIE - „nie czyń bliźniemu, co Tobie niemiłe”

1. Nie traktuj dziecka jak chorego, kalekiego, niezdolnego, złego lub leniwego.
2. Nie karz, nie wyśmiewaj dziecka w nadziei, że zmobilizujesz je tym do pracy.
3. Nie łudź się, że dziecko „samo z tego wyrośnie”, „weźmie się w garść”, „przysiądzie fałdów' lub że ktoś je z tego „wyleczy”.
4. Nie spodziewaj się, że kłopoty dziecka pozbawionego specjalistycznej pomocy ograniczą się do czytania i pisania, i skończą się w młodszych klasach szkoły podstawowej.
5. Nie ograniczaj dziecku zajęć pozalekcyjnych, aby miało więcej czasu na naukę, ale i nie zwalnij go z systematycznych ćwiczeń.

TAK - „strzeżonego Pan Bóg strzeże”

6. Staraj się zrozumieć swoje dziecko, jego potrzeby, możliwości i ograniczenia, aby zapobiec trudnościami szkolnym.
7. Spróbuj jak najwcześniej zaobserwować trudności dziecka: na czym polegają i co jest ich przyczyną. Skonsultuj się ze specjalistą (psychologiem, pedagogiem, logopedą).

⁴ *Ibidem*, s. 148-150.

8. Aby jak najwcześniej pomóc dziecku:
 - zaobserwuj w codziennej pracy z dzieckiem, co najskuteczniej mu pomaga,
 - korzystaj z odpowiedniej literatury i fachowej pomocy nauczyciela-terapeuty (w formie terapii indywidualnej i grupowej),
 - bądź w stałym kontakcie z nauczycielem i pedagogiem szkolnym.
9. Bądź życzliwym, pogodnym, cierpliwym przewodnikiem i towarzyszem swego dziecka w jego kłopotach szkolnych.
10. Chwal i nagradzaj dziecko nie tyle za efekty jego pracy, ile za włożony w nią wysiłek. Spraw, aby praca z dzieckiem była przyjemna dla was obojga⁵.

W przypadku dzieci ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się rola nauczyciela i rodzica jest szczególnie istotna. Każdy z nich ma ogromny udział w przezwyciężaniu u dziecka trudności w nauce, w tym języka niemieckiego. Często ich działania są wspierane zajęciami prowadzonymi przez specjalistów, ale to właśnie w szkole i w domu odbywa się znaczna część ćwiczeń i oddziaływań terapeutycznych. Dziecko dyslektyczne musi być otoczone szczególną troską i opieką terapeutyczną zarówno w szkole, jak i w domu. Podejmowane wspólnie działania stwarzają możliwość osiągnięcia przez dziecko sukcesów, podniesienia poczucia własnej wartości i samooceny dziecka.

5 W. Brejnak, *op.cit.*, s. 146-149.